

УДК 339.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2023-7-15>**Палінчак М.М.**доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет**Микуланинець Р.В.**студент факультету міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет**Пащенко Т.А.**аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МБРР ТА ЄБРР В УКРАЇНІ

У статті висвітлено проблематику, пов'язану із інвестиційною діяльністю Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) в Україні. Автори аналізують ключові виклики, що виникають у контексті співпраці цих міжнародних інституцій з економікою України, враховуючи різноманітні аспекти, такі як нестабільність фінансового клімату, недостатня координація з урядовими структурами, неефективне використання інвестиційних ресурсів та початок повномасштабної війни з РФ. Стаття надає аналіз факторів, що впливають на успішність інвестицій МБРР та ЄБРР в Україні та визначає можливі шляхи вирішення виявлених проблем. Зокрема, розглядаються перспективи оптимізації взаємодії з урядовими органами та місцевими структурами, а також вдосконалення стратегій інвестування для досягнення більш суттєвого позитивного впливу на економічний розвиток України. Незважаючи на наявні проблеми, Україна і надалі буде взаємодіяти з цими організаціями, оскільки країна потребує залучення фінансових ресурсів, яких недостатньо. Після війни, співпраця з міжнародними валютно-фінансовими організаціями, залучення їх до інвестиційної діяльності буде необхідною умовою відбудови та подальшого розвитку нашої держави.

Ключові слова: ЄБРР, МБРР, МФО, інвестиції, проєкти.

Palinchak Mykola, Mykulanynets Roman, Pashchenko Taras
Uzhhorod National University

PROBLEMS OF INVESTMENT ACTIVITY OF IBRD AND EBRD IN UKRAINE

The article highlights the issues related to the investment activities of the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) in Ukraine. The authors analyse the key challenges that arise in the context of cooperation between these international institutions and the Ukrainian economy, taking into account various aspects, such as the unstable financial climate, insufficient coordination with government agencies, inefficient use of investment resources and the outbreak of a full-scale war with Russia. The article provides an analysis of the factors that influence the success of IBRD and EBRD investments in Ukraine and identifies possible ways to solve the identified problems. In particular, the article discusses the prospects for optimising interaction with government agencies and local structures, as well as improving investment strategies to achieve a more significant positive impact on Ukraine's economic development. Despite the existing problems, Ukraine will continue to interact with these organisations, as the country needs to attract financial resources, which are insufficient. The investment activities of the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) in Ukraine are a relevant aspect of the country's economic policy, but their effectiveness and impact on the sustainability of economic development remain the subject of serious scientific and practical consideration. Today, there are a number of systemic problems affecting the investment activities of these international organisations in Ukraine that require careful analysis and consideration. The study of these problems will allow to develop recommendations for optimising the investment activities of the IBRD and the EBRD in Ukraine and will help to improve the effectiveness of their impact on the country's economic development. After the war, cooperation with international monetary and financial organisations and their involvement in investment activities will be a prerequisite for the reconstruction and further development of our country. Ukraine faces significant difficulties in using financial resources from the IBRD and EBRD. Problems include low loan selection, inefficient use of budget funds, bureaucracy, and slow project implementation. Insufficient qualifications of executors are a key factor. It is important to note that improved governance, effective project implementation, and the fight against corruption are critical aspects for successful cooperation. Amidst difficult internal and external challenges, such as the war and the economic crisis, Ukraine needs to focus on reforms and creating a favourable investment environment to maximise the potential of financial support from IFIs.

Keywords: EBRD, IBRD, IFIs, investments, projects.

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) в Україні є актуальним аспектом економічної політики країни, однак її ефективність та вплив на сталість економічного розвитку залишаються пред-

метом серйозних наукових та практичних розглядів. На сьогоднішній день існує низка системних проблем, які впливають на інвестиційну діяльність цих міжнародних організацій в Україні, що вимагає уважного аналізу та розгляду. Дослідження цих проблем дозволить розробити рекомендації для оптимізації інвести-

ційної діяльності МБРР та ЄБРР в Україні та сприятиме покращенню ефективності їхнього впливу на економічний розвиток країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження нашої наукової праці стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців, які вивчали особливості інвестиційної діяльності МБРР та ЄБРР в Україні: В. Колосов, М. Макаренко, М. Віннік, О. Сльозько, В. Беннет та інші.

Мета статті: проаналізувати особливості інвестиційної діяльності міжнародних валютно-фінансових організацій в Україні та проблеми які виникають під час реалізації інвестиційних проєктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Хоча від початку російської війни проти України Світовий банк з 2014 року виступав основним партнером нашої держави у справі розвитку та спрямовував інвестиційні проєкти на підвищення якості базових державних послуг задля мінімізації кризових явищ в економіці, проблеми стали неодмінною складовою цього процесу.

Незважаючи на оптимістичні прогнози та наміри, виявилися системні недоліки управління в Україні. Ступінь прозорості операцій з технічною допомогою виявився низьким, з проблемами у прозорому використанні коштів та звітності в підприємствах і організаціях, які залучали ці кошти. Процедури, які мали б виконуватися оперативно, виконувались тривалий час. Таким чином, непрозорість, повільність та непрофесіоналізм у роботі з коштами, а також потенційна корупційна складова почали дратувати та відлякувати потенційних кредиторів.

Особливо гострою стала проблема заповнення вакансій у сфері роботи з МФО. Хоча керівником проєкту зазвичай був заступник міністра, йому підпорядковувался цілий штат працівників, що мали обробляти такі проєкти. У Мінрегіоні та МОЗ взагалі могли бути відсутні комісії з відбору консультантів, створюючи таким чином системну проблему. І навіть серед найманих консультантів могли виявлятися колишні чиновники із зіпсованою репутацією, що впливало на роботу з проєктами у наступні роки [1].

Отже, процес залучення фінансових ресурсів в економіку України за підтримки МФО супроводжувався проблемами, які суттєво обмежили їх соціально-економічний вплив. Однією з ключових труднощів у реалізації інвестиційних проєктів був низький рівень вибірки кредитних коштів.

Наприклад, показники освоєння кредитних коштів за проєктами МБРР у період з 2015 по 2018 рік вказують на проблему з вибіркою коштів. У 2015 році відсоток освоєння склав 29,98%, у 2016 році – 15,38%, у 2017 році – 15,78%, і лише у 2018 році ситуація істотно поліпшилась, досягнувши 39,77%. У 2017 році загальний обсяг вибірки коштів позик МБРР за інвестиційними проєктами становив \$128,3 млн, з яких до спеціального фонду державного бюджету передбачалось \$102,3 млн. Натомість, станом на кінець 2017 року за 5 проєктами взагалі не розпочиналась вибірка коштів.

Динаміка використання кредитних коштів МФО в період з 2014 по 2018 рік, враховуючи планові показники, порівняно з фактичними даними, свідчила про систематичне невиконання запланованих показників та недостатню ефективність використання цих коштів. Плановий показник використання коштів за інвести-

ційними проєктами в Україні в середньому реалізовувався на 48,8% протягом вказаного періоду, що вказує на проблеми у плануванні та прогнозуванні залучення коштів і ставить під загрозу виконання міжнародних інвестиційних проєктів [2].

Такий стан справ щодо забезпечення ефективності використання бюджетних коштів визнано системною проблемою в Україні. Неefективне використання коштів проєктів часто обумовлене людським фактором та рівнем проєктного менеджменту. Це проявляється у низькій спроможності реалізації проєктів, повільній бюрократії тощо. У зв'язку з цим Україна змушена сплачувати комісії за зобов'язаннями на невивбрану суму коштів позик. Це призводить до додаткових втрат для бенефіціарів проєктів та державного бюджету, і навіть може призвести до часткового анулювання коштів позик.

Таким чином серед недоліків у процесі реалізації інвестиційних проєктів слід відзначити неякісну підготовку проєктів, порушення термінів щодо їх підготовки, укладання та впровадження угод за проєктами, а також відсутність належного контролю за виконанням таких проєктів. При цьому неодноразове продовження і перевищення обумовлених угодами строків позик не забезпечує ефективне використання запозичених коштів.

Серед проблем ефективної співпраці України з МФО, окрім недостатньої кваліфікації відповідальних виконавців проєктів, їх повільності та бюрократії, схильності до тінізації роботи з позиковими коштами, значилась також і слабка підтримка на законодавчому рівні малого і середнього бізнесу. Важливою проблемою виявилась і невивіряна повільність у впровадженні реформ, що призводить до нових запозичень, яких можна було б уникнути. Це тільки збільшує загальну заборгованість перед МФО, включаючи МБРР та ЄБРР. У 2015 році ця заборгованість вже сягала 79,4% до ВВП.

Серед основних викликів у процесі економічного переходу України, які ЄБРР виділяв ще у 2018 році, особливу увагу приділялі декільком аспектам. Вказують на доволі низьку оцінку загальної ефективності управління та конкурентоспроможності. Також висвітлюється високий рівень проблемних кредитів із значною концентрацією проблемних активів у державних банках. Недостатній захист прав кредиторів призводить до обмеження кредитування, оскільки кредитори утримуються від ризикованих інвестицій.

Незавершеність реформ у газовому секторі обмежує зовнішні інвестиції. Зазначається, що загалом прямі іноземні інвестиції залишаються на низькому рівні через високі ризики, обмеження руху капіталу, складний бізнес-клімат та слабка верховенства права. Енергомісткість економіки України визнається як одна з найвищих у світі, вимагаючи суттєвих інвестицій у застарілу енергетичну інфраструктуру.

Незважаючи на те, що кредитні та грантові ресурси завжди спрямовуються на підтримку економіки України, включаючи фінансування інвестиційних проєктів у державному секторі, їх ефективне використання до 2019 року залишалось на незадовільному рівні. Наприклад, протягом кількох років для підписаних та ратифікованих інвестиційних проєктів значна частина коштів може надходити в Україну зі значними затримками або зовсім не надходити [3].

З іншого боку, кредитний портфель інвестиційних проєктів МБРР у 2019 році складав близько \$2,2 млрд, проте значна частина цих коштів залишалася невибраною, становлячи майже \$1,5 млрд. Таким чином, в короткі строки виникала необхідність вибрати близько 70% коштів за проєктами.

До повномасштабного вторгнення спостерігалось значне зволікання з впровадженням проєктів ЄБРР в Україні. Наприклад, в рамках проєкту «Реабілітація гідроелектростанцій», фінансованого ЄБРР, робота з Україною розпочалася з 2012 року. У 2015 році суверенний кредит був замінений на залучений під державні гарантії кредит для ПрАТ «Укргідроенерго» на суму €180 млн. Проте, на кінець березня 2019 року було вибрано лише 12,8% від загальної суми позики, і реалізація проєкту триває досі.

Загалом, у 2019 році кредитний портфель ЄБРР в Україні складався з семи проєктів на суму €1,5 млрд, при цьому близько 50% коштів залишалось невибраними. Україна повільно впроваджувала кредити в державному секторі, хоча ці кошти були вкрай важливі для енергетики та інфраструктури. Одночасно з цим доволі успішно та швидко реалізовувались проєкти саме в приватному секторі. В результаті Україна витратила кошти на комісії за резервування замість швидкої вибірки значних кредитних ресурсів для інвестиційних проєктів у державному секторі.

Тобто державна система протягом років не забезпечувала ефективне використання фінансових ресурсів, доступних через кредити та гранти. Незважаючи на вигідні умови кредитування та терміни, використання цих коштів залишалось на неналежному рівні. Скарги на жорсткі бюрократичні процедури та проблеми співпраці як на рівні України, так і на рівні МФО, зокрема у державному секторі, свідчать про неефективність в управлінні та реалізації проєктів. Враховуючи доступ до значних кредитних ресурсів, неефективне їх використання викликає серйозну стурбованість. Низький рівень використання коштів не тільки створює ризики для економіки і національної безпеки, але й може псувати імідж держави в очах міжнародних партнерів та інвесторів.

Пасивність української влади та невиправдані очікування призвели до припинення програм з підтримки проєктів з альтернативної енергетики. Це не тільки призвело до скорочення кількості проєктів, але також змусило ЄБРР переглянути свої програми та підходи. Кількість проєктів ЄБРР у період з 2014 по 2018 рік скоротилась з 36 до 27 внаслідок невпевненості та відсутності реформ. Тільки в 2019 році кількість проєктів зросла до 51 завдяки реформам уряду, що забезпечили стабільність та прозорість.

Співпраця між Україною та ЄБРР також відзначалася коливаннями у вартісних показниках. Обсяги кредитів зменшилися майже вдвічі в 2016 та 2018 роках порівняно з піком 2014 року (€1,21 млрд). Скорочення обсягів кредитування пояснюється розчаруванням кредиторів у реформах та відсутністю структурних змін, що призвели до неефективного використання коштів. Важливо відзначити, що відновлення кількості проєктів у 2019 році було пов'язано переважно залученням кредитних ресурсів у приватний сектор, що може свідчити про зміну підходу та спроби залучити інвестиції в той сектор, де спостерігається більша ефективність та готовність до реформ [4].

Катастрофічні економічні та соціальні збитки внаслідок війни, а також відображення професійного розуміння цих проблем з боку Світового банку, свідчать про серйозні труднощі, з якими стикається Україна. Воєнні дії, які тривають на території, що складає значну частину ВВП, мають руйнівний вплив на економіку, виробництво, торгівлю та інші аспекти життя країни. Знищення власності, дестабілізація виробництва та інші військові і економічні фактори призводять до великої втрати інвестицій та погіршення життєвого рівня людей. Ці події також мають далекосяжні негативні наслідки, такі як масова міграція та трагічне руйнування людських долів. Таким чином повномасштабна війна поставили під загрозу важко досягнуті за багато років результати розвитку України.

За даними Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення України (RDNA2), що охоплює річний період з лютого 2022 року по лютий 2023 року, прогнозовані потреби у державних та приватних коштах на відновлення та відбудову протягом наступних 10 років становлять \$411 млрд. Зазначені дані вказують на серйозні виклики та потреби, з якими стикається Україна в результаті війни. Потреба в значних фінансових ресурсах на відновлення та відбудову величезна, і вона відображає складність завдання відновлення інфраструктури, соціальних систем та економіки. Тільки в 2023 році Україна отримала дефіцит фінансування в розмірі \$11 млрд, з яких майже \$6 млрд на незабезпечені бюджетні потреби. Найбільші потреби існують у транспортному, житловому та енергетичному секторах, а також у забезпеченні соціального захисту та джерел засобів до існування, управлінні вибухонебезпечними залишками війни і сільському господарстві.

Хоча ВВП України і почав поволі відновлюватися і зростання стало позитивним в умовах війни, ризики однаково поширюються. У першому півріччі 2023 року дефіцит поточного рахунку України вже склав \$1,3 млрд, а через подвійний ріст державних зобов'язань фінансовий рахунок також став негативним. Валютні резерви України станом на вересень 2023 року вже становлять \$40,4 млрд, адже поповнювались зовнішньою допомогою. Ризики, які включають в себе подальше погіршення торговельного балансу, непрогнозовані економічні витрати та збільшення державного боргу, ставить під загрозу фінансову стійкість України [5; 6].

Так, Світовий банк є важливим міжнародним інститутом, який надає фінансову та технічну допомогу країнам для підтримки їхнього економічного розвитку та соціальних проєктів. Грантові та кредитні ресурси, надані Світовим банком, можуть бути важливими для реалізації інфраструктурних проєктів, реформ та соціальних програм. Однак, як і будь-які інші ресурси, вони повинні використовуватися ефективно. Недостатня підготовка проєктів, бюрократичні перешкоди, неефективне використання отриманих коштів та інші проблеми призводять до незадовільних результатів.

Співпраця України з ЄБРР теж є вкрай необхідною для реформ та відновлення в умовах війни і відповідних економічних викликів. ЄБРР має досвід та фінансові ресурси для підтримки проєктів у різних галузях, таких як енергетика, інфраструктура, фінансовий сектор та інші. Однак успіх співпраці з ЄБРР вимагає

активної участі та ініціативи з боку української влади. Це включає в себе розробку чітких та життєздатних проєктів, забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, а також реформування законодавства та державного управління.

Висновки. Таким чином Україна стикається з суттєвими труднощами у використанні фінансових ресурсів від МБРР та ЄБРР. Проблеми включають низький рівень вибірки кредитів, неефективне використання бюджетних коштів, бюрократію та повільність в реалі-

зації проєктів. Недостатня кваліфікація виконавців при цьому є ключовим фактором. Важливо зазначити, що покращення управління, ефективна реалізація проєктів та боротьба з корупцією становлять критичні аспекти для успішної співпраці. На тлі складних внутрішніх та зовнішніх викликів, таких як війна та економічна криза, Україні необхідно зосередитися на реформах та створенні сприятливого середовища для інвестицій, щоб максимально ефективно використовувати потенціал фінансової підтримки від МФО.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Допомога, відновлення та стійка відбудова. Надання допомоги Україні у задоволенні невідкладних та середньострокових економічних потреб. Неофіційний концептуальний документ, підготовлений працівниками Групи Світового банку. 2022. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099547405052230400/pdf/IDU063b2f81900861047a70b5540e3e950f93a8c.pdf>
2. Звіт про результати аналізу стану залучення та використання позик міжнародних фінансових організацій. Рішення від 27 вересня 2017 № 19–7. URL: Рахункова палата України. 2017. URL: http://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2017/19-7_2017/Zvit_19-7_2017.pdf
3. Колосова В.П. Аналіз реалізації інвестиційних проєктів міжнародних фінансових інституцій в Україні виявив проблеми їх впровадження: думка експертки НІСД. НІСД. 2019. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/285>
4. Колосова В.П. Підвищення ефективності витраток державного бюджету на реалізацію інвестиційних програм, кредитованих міжнародними фінансовими організаціями. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 3 (72). С. 15–30. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Npdfi_2015_3_3
5. Макаренко М.І. Віннік М.В. Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку: сучасна зміна вектору співробітництва. *Вісник СумДУ. Серія "Економіка"*. 2020. № 3. С. 114–119. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/12.pdf
6. Сльозко О.О. Оцінка ефективності інвестиційних проєктів МБРР та ЄБРР в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. С. 66–71. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/16.pdf>

REFERENCES

1. Relief, recovery and sustainable development. Assisting Ukraine in meeting its immediate and medium-term economic needs. Informal concept paper prepared by World Bank Group staff. 2022. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099547405052230400/pdf/IDU063b2f81900861047a70b5540e3e950f93a8c.pdf>
2. Report on the results of the analysis of the state of attraction and use of loans from international financial organisations. Decision of 27 September 2017 No. 19–7. Accounting Chamber of Ukraine. 2017. Available at: http://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2017/19-7_2017/Zvit_19-7_2017.pdf
3. Kolosova V.P. (2019) Analysis of the implementation of investment projects of international financial institutions in Ukraine revealed problems of their implementation: opinion of the NISS expert. NISS. Available at: <https://niss.gov.ua/en/node/285>
4. Kolosova V.P. (2015). Increasing the efficiency of state budget expenditures for the implementation of investment programmes lent by international financial organisations. *Scientific works of the Research Institute of Finance*, 3 (72), 15–30. Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Npdfi_2015_3_3
5. Makarenko M.I., Vinnik M.V. (2020). Ukraine and the European Bank for Reconstruction and Development: a modern change in the vector of cooperation. *Herald of Sumy State University. Series "Economics"*, 3, 114–119. Available at: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/12.pdf
6. Slozko O.O. (2015). Evaluation of the effectiveness of investment projects of the IBRD and the EBRD in Ukraine. *Global and national problems of the economy*, 66–71. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/16.pdf>